

Ludovicus Daniëls, Antwerpen, 5 februari 1911 – Sobibor, 11 juni 1943
op transport gesteld vanaf Westergracht 29 zwart, Haarlem
onze oom Louis

‘Enkele oorlogsdocumenten met daarop zijn naam. Maar wat weten we dan over hem?’

Zijn verzetsactiviteiten met alle risico's van deportatie

Veel informatie over mijn oom heb ik te danken aan onderzoek van Fred Geukes Foppen, auteur van *In Memoriam de Blauwburgwal* en een medewerker van het Noord-Hollands Archief. Dit is hun verslag:

één van de gewonden van het Duitse bombardement op de Blauwburgwal van 11 mei 1940 was Jan Olie. Hij is na de dood van zijn broer van de Blauwburgwal verhuisd naar Haarlem, waar zijn ouders in de Zonnebloemstraat 17 woonden. Hij kende L. Daniëls al die toen aan de Westergracht in Haarlem woonde. Hij sloot zich aan bij de verzetsorganisatie van zijn vriend en leeftijdgenoot. Olie omschrijft hun verzetsactiviteiten als volgt: op verzoek van joodse winkeliers gingen ze hun voorraden “stelen” wanneer gevreesd werd dat de Duitse bezetter die voorraden in beslag wilde nemen.

Jan Olie werd in de nacht van 1 op 2 februari 1941 gearresteerd bij een afgesproken diefstal van voorraden uit een winkel van Salomon Slap. In juli 1941 stond Olie samen met drie medeverdachten voor de rechtbank in Amsterdam, waar hij wegens die en andere diefstallen tot 2x1 jaar werd veroordeeld, zonder aftrek van voorarrest (een gebruikelijke extra straf voor veroordeelden die beschuldigd werden “Jodenbegunstiger” te zijn). Ik heb een paar maanden geleden gesproken met de 96-jarige weduwe van Jan Olie. Zij bevestigde dat hij in 1940/41 met Joodse vrienden allerlei dingen deed. De rechtszaak en het vonnis van Olie op 1 juli 1941 staat in het archief van de Arrondissementsrechtbank Amsterdam 1940-1949, toegang 489, rolnummer 2258. Daarin staat dat Olie met drie medeverdachten diefstallen heeft gepleegd. L.A. Daniëls was niet aanwezig bij de genoemde diefstal. Er is een uitgebreid getuigenverhoor en daarin wordt hij niet genoemd. Degenen die naast Jan Olie werden gestraft, zijn M. de Vries, G.C.J. Smits en G.J. Kinneging.

Mijn oom Louis deed of niet mee met de diefstal van 1 februari 1941, of wist tijdig te ontkomen. Een eventuele gevangenisstraf zou trouwens wel van heel korte duur hebben moeten zijn, want op 13 januari 1942 wordt hij weer gearresteerd, maar dan in Amsterdam.

Arrestatie in 1942 verdacht van overtreding van artikel 1 van de Rijkscommissaris

In het politieverlag van de Amsterdamse politie van 13 januari 1942 staat dat Ludovicus Abraham Daniëls die dag is aangehouden rond 01.30 uur als verdachte van het overtreden van artikel 1 van de Rijkscommissaris tegen natuurlijke ontucht.

10
20
Brengh de Bp. v Orijnen van den L.P.
als verd. van overtr. art 1. 'da Rijkscommissaris
(tegen natuurlijke ontucht.)
Ludovicus Abraham Daniëls
geb. te Antwerpen 5-2-11. journalist, won.
Frederiksplein 30^e alhier. Blijft in bewaring.

ch
edaet
pau

VERORDENING

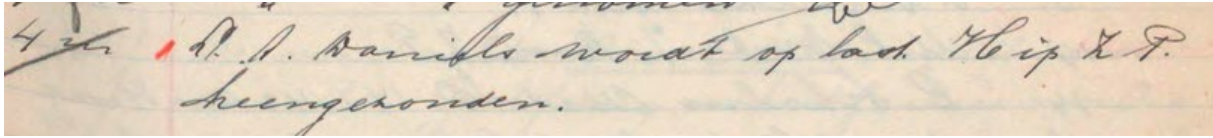
van den Rijkscommissaris voor het
bezette Nederlandsche gebied ter be-
strijding van de tegennatuurlijke
ontucht.

Op grond van § 5 van het Decreet
van den Führer betreffende uitoefening
der Regeeringsbevoegdheden in Neder-
land van 18 Mei 1940 (R.W.B. I, blz.
778) bepaal ik:

Artikel 1.

(1) Een man, die met een anderen man
ontucht pleegt of van hem ontuchtige
handelingen duldt, wordt gestraft met
gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

Een medewerker van het Noord-Hollands Archief is voor me op zoek gegaan naar dat artikel 1 van de Rijkscommissaris Seyss-Inquart. Het is een uitgebreide verordening gewijd aan ontucht van mannen. Maar 80 jaar geleden was deze verordening conform de regelgeving in Duitsland, die toen ook voor ons bezette land gold. In artikel 4 wordt nog eens benadrukt dat de in artikel 1-3 bedoelde handelingen worden beschouwd als misdrijven.

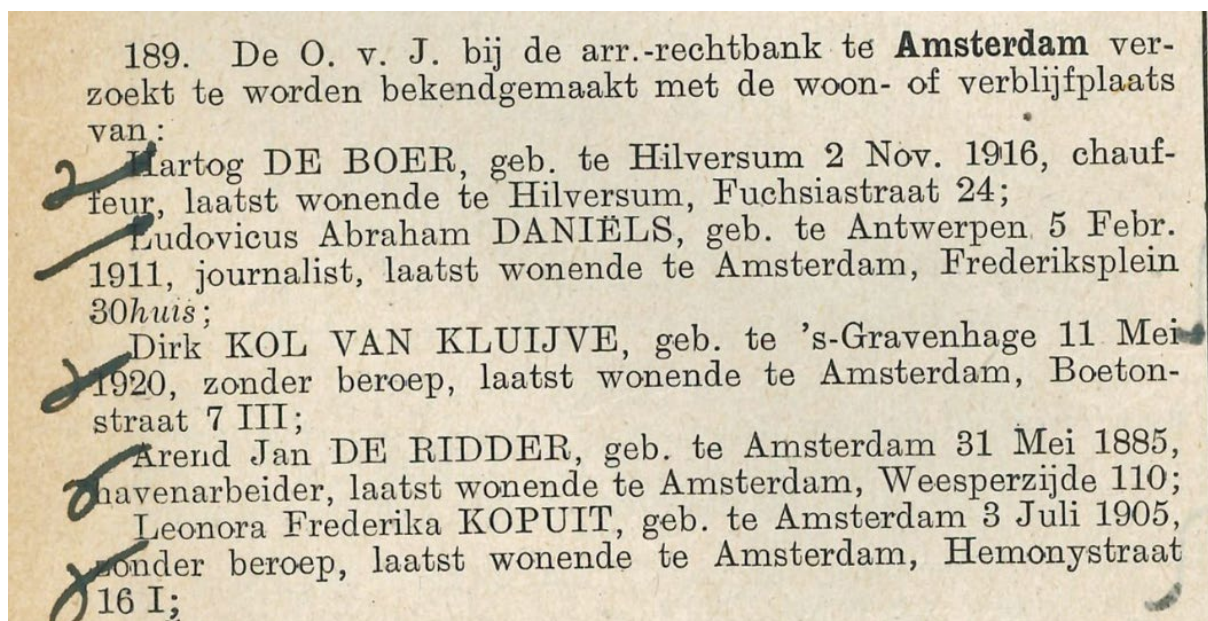

Maar de dienstdoende Amsterdamse commissaris van politie overtrad in zijn toen al 'gay-capital' deze Duits-Nederlandse verordening, want om 4 uur diezelfde dag wordt hij zonder proces-verbaal weer vrijgelaten. Dat gebeurde ook in tolerant den Haag.

Dat kunnen we lezen in het proefschrift van Anna Tijsseling: *Gay and Lesbian Persecution in Germany 1933-1945*) waarin veel aandacht voor homozaken in bezet Nederland. Een groot percentage opgepakte mannen werd zonder vorm van proces weer op vrije voeten gesteld.

Zijn verzetsdaden met de groep van Jan Olie en ook dit incident in het leven van onze oom geven aanleiding tot allerlei speculaties. Waarom reist hij van Haarlem naar Amsterdam? Hij moet toch op de hoogte zijn van de deportaties en het risico dat hij blijft lopen als hij niet onderduikt zoals zijn 3 broers. Was hij ongelukkig? Levensmoe? Wilde hij worden opgepakt en gedeporteerd, zoals zijn beide ouders? Want het houdt ook niet op, een jaar later is hij weer in het nieuws.

Weer iets vreemds in 1943

Het is 1943 en dan verschijnt deze aankondiging in het politieblad nr.3 van 21 januari 1943, bericht 189: *De Officier van Justitie van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam zoekt de woon- of verblijfplaats van journalist Ludovicus Abraham Daniëls.*

Deze oproepen werden gepubliceerd als er een gerechtelijk schrijven moest worden uitgereikt en de geadresseerde ergens anders verbleef dan op het bekende woonadres. We zullen nooit de inhoud te weten komen van gerechtelijke schrijvens, want die werden niet bewaard. Misschien toch iets over de overtreding van artikel 1 van de Verordening van de Rijkscommissaris. Het is wel vreemd dat in de oproep als beroep wordt opgegeven journalist. Want hij was kantoorbediende zoals vermeld in het bevolkingsregister van Amsterdam. Ook onbeantwoord blijft de vraag wat hij 13 januari 1942 op de dag van zijn arrestatie in Amsterdam kwam doen. Hij woonde immers vanaf 1940 in Haarlem. Uiteraard illegaal en ondergedoken, onvindbaar tot 7 juni 1943. Dan wordt hij opgepakt, waarschijnlijk door verraad.

Informatie van 6 juli 2020 van een medewerkster van Kamp Westerbork

Ludovicus Daniëls komt via Vught in Westerbork aan op 7 juni 1943. Hij wordt ondergebracht in barak 67, één van de strafbarakken. Of dat is wegens plaatsgebrek (op dat moment komt het zogenoemde kindertransport vanuit Vught in Westerbork binnen) of dat hij de anti-joodse wetgeving had overtreden, dat weet ik helaas niet. De volgende dag, op 8 juni 1943, wordt hij op transport gezet naar Sobibor, waar hij na aankomst op 11-06-1943 wordt vermoord. Als zijn adres wordt vermeld Westergracht 29 Haarlem.

Ook deze informatie roept vragen op. Waarom eerst van Haarlem naar Vught? En een strafbarak omdat hij anti-Joodse wetten had overtreden? Dat kan alleen maar slaan op de foute vermelding van zijn beroep journalist. Waarschijnlijk mocht dit beroep niet uitgeoefend worden door joden.

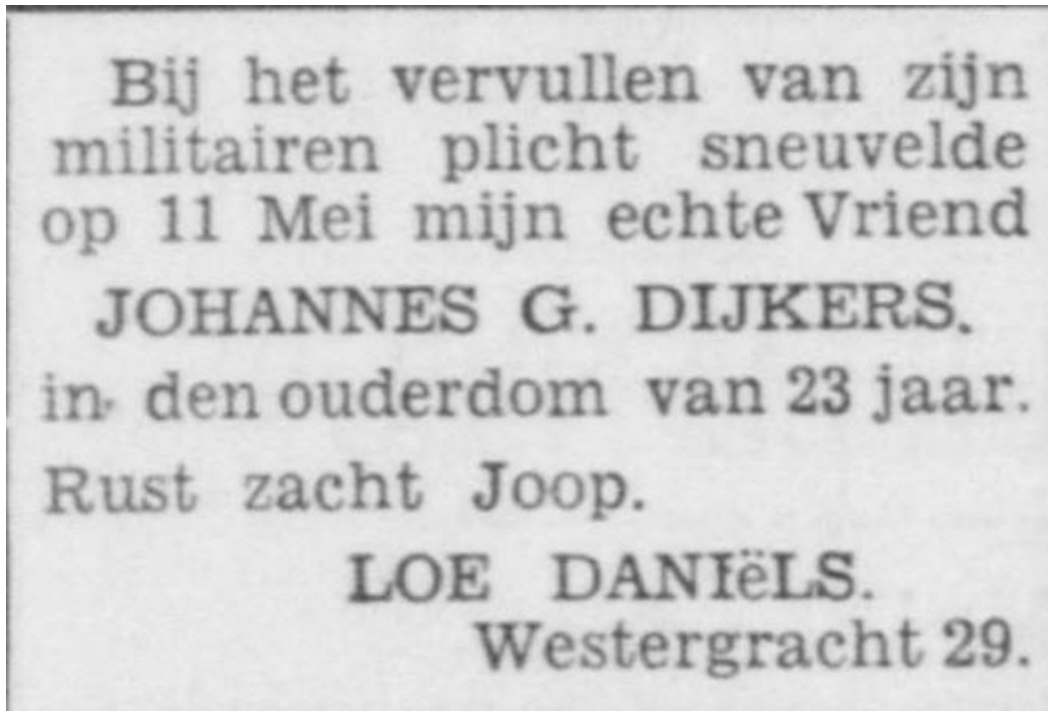
Het laatste document

Nr. 54	Op elf Juni	negentienhonderd drie en veertig
	is in Sobibor in Polen	overleden:
	Daniëls Ludovicus Abraham,	
	geboren vijf Februari negentienhonderd elf	
	te Antwerpen in België,	wonende te Haarlem.

Op 10 mei 1950 wordt deze overlijdensakte in Nederland afgegeven door de gemeente Haarlem. Op 11 juni 1943 komt er een bruto einde aan dit bevolgen leven waarvan we niet zoveel weten als nabestaanden. Alleen de paar archiefbronnen die meer vragen dan antwoorden oproepen. Waarom waagde hij zich met zijn joodse uiterlijk aan verzetsdaden? Hij zal geen Jodenster hebben gedragen en in het bezit zijn van een persoonsbewijs zonder de door de bezetters voorgeschreven J. Om welke reden ging hij op of omstreeks 13 januari 1942 van Haarlem naar Amsterdam?

Had hij daar een vriend? Wat was die 'natuurlijke ontucht' waarvoor hij is opgepakt, maar na een paar uur weer is vrijgelaten? Hij was vrijgezel, er is geen trouwacte te vinden.

Hij had dus toch een vriend.

Het antwoord op de vraag: had hij een vriend, is hiermee beantwoord, maar deze is al in 1940 overleden, getuige dit familiebericht van 23 mei 1940.

Maar al deze gevonden documenten geven hun geheim niet prijs. Wat vast staat vinden we op de Stolperstein:

*Hier woonde
Ludovicus Abraham Daniëls
geboren 1911
vermoord 11.6.1943
Sobibor*

Heemstede, 1 augustus 2022
John Daniëls